

УДК 378:793.3(477)
DOI: 10.31866/2616-7646.4.2.2021.249296

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ

Бігус Ольга Олегівна,

кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України,
професор, декан факультету хореографічного мистецтва,
Київський національний університет культури і мистецтв,
Київ, Україна,
<https://orcid.org/0000-0001-8527-7073>,
olga.bigus@gmail.com

Мета статті – виявити сучасні тенденції хореографічної освіти в Україні та перспективні підходи підготовки хореографів в умовах вищої мистецької освіти третього десятиліття XXI ст. **Методологія.** Застосовано типологічний метод, що посприяв виявленню особливостей сучасної хореографічної освіти в Україні; метод системного аналізу, завдяки якому розглянуто типові тенденції та підходи професійної підготовки хореографів; метод теоретичного узагальнення та ін. **Наукова новизна.** Досліджено сучасний стан, виявлено тенденції та окреслено перспективи розвитку вищої хореографічної освіти в Україні; проаналізовано єдину систему формування та розвитку основ професійної мобільності майбутніх фахівців як одну з найбільш перспективних систем; виявлено, що забезпечення міжнародного стандарту освіти вимагає розширення в освітніх програмах «Народна хореографія», «Бальна хореографія» та «Сучасна хореографія» історичних, культурологічних, філософських, психолого-педагогічних та мистецтвознавчих аспектів. **Висновки.** Сучасна хореографічна освіта в Україні спрямована на розвиток творчих здібностей людини та створення багаторівневої системи мистецької освіти. Проблема розширення культурно-освітнього простору вирішується завдяки використанню різноманітних джерел культури та знань. Парадигма вищої хореографічної освіти в Україні початку третього десятиліття XXI ст. орієнтована на підготовку нового типу фахівців – професійно мобільних, які здатні легко пристосовуватися до мінливих умов соціуму, ринку праці, дозвіллевих умов та ефективно працювати в інноваційному режимі. Розглядаючи професійну мобільність як одну з найважливіших характеристик сучасного фахівця, позиціонуємо єдину систему формування та розвитку її основ як найбільш перспективну систему в хореографічній освіті України. Теоретико-практичний дискурс вищої професійної хореографічної освіти в Україні спрямований на внесення коректив у процес оптимізації підготовки фахівців з метою розширення спектра кваліфікацій за умови збереження алгоритму спадковості кращих педагогічних розробок, що існують на сучасному етапі в мистецьких закладах вищої освіти України.

Ключові слова: хореографічна освіта в Україні; вища мистецька освіта; компетенції; професійна мобільність.

СОВРЕМЕННЫЕ ТЕНДЕНЦИИ ХОРЕОГРАФИЧЕСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ

Бигус Ольга Олеговна,

кандидат искусствоведения, заслуженный
деятель искусств Украины,
профессор, декан факультета
хореографического искусства,
Киевский национальный университет
культуры и искусств,
Киев, Украина,
<https://orcid.org/0000-0001-8527-7073>,
olga.bigus@gmail.com

Цель статьи – охарактеризовать современные тенденции хореографического образования в Украине и выявить перспективные подходы подготовки хореографов в условиях художественного образования третьего десятилетия XXI века. **Методология.** Применен типологический метод, который поспособствовал выявлению особенностей современного хореографического образования в Украине; метод системного анализа, благодаря которому рассмотрены типовые тенденции и подходы профессиональной подготовки хореографов; метод теоретического обобщения и т.д. **Научная новизна.** Исследованы современное состояние, выявлены тенденции и очерчены перспективы развития высшего хореографического образования в Украине; проанализирована единая система формирования и развития основ профессиональной мобильности будущих специалистов как одна из наиболее перспективных систем в хореографическом образовании Украины; выявлено, что обеспечение международного стандарта образования требует расширения в образовательных программах «Народная хореография», «Бальная хореография» и «Современная хореография» исторических, культурологических, философских, психолого-педагогических и искусствоведческих аспектов. **Выводы.** Современное хореографическое образование в Украине направлено на развитие творческих способностей человека и создание многоуровневой системы художествен-

CURRENT TRENDS OF CHOREOGRAPHIC EDUCATION IN UKRAINE

Olha Bihus,

PhD in Art Studies,
Honored Art Worker of Ukraine,
Professor, Dean of the Faculty of
Choreographic Art,
Kyiv National University
of Culture and Arts,
Kyiv, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0001-8527-7073>,
olga.bigus@gmail.com

The purpose of the article is to describe the modern trends of choreographic education in Ukraine and identify promising approaches for the training of choreographers in the higher art education conditions of the third decade of the 21st century. **Research methodology.** The typological method, which contributed to the identification of the modern choreographic education features in Ukraine, a system analysis method that examines model trends and approaches for training choreographers, a theoretical generalization method, etc. were applied. **Scientific novelty.** The current state is studied, trends are identified and prospects for the development of higher choreographic education in Ukraine were outlined; a unified system for the formation and development of the foundations of future specialists' professional mobility, as one of the most promising systems in choreographic education of Ukraine, is analyzed. It has been revealed that the provision of an international standard of education requires expansion in the educational programs 'Folk choreography', 'Ballroom choreography' and 'Modern choreography' of historical, cultural, philosophical, psychological, pedagogical and art studies aspects. **Conclusions.** Modern choreographic education in Ukraine is aimed at developing human creativity and creating a multilevel system of art education. The problem of expanding the cultural and educational space is solved through the use of various sources of culture and knowledge. The paradigm of higher choreographic education in Ukraine at the beginning of the third de-

ного образования. Проблема расширения культурно-образовательного пространства решается за счет использования различных источников культуры и знаний. Парадигма высшего хореографического образования в Украине начала третьего десятилетия XXI ст. ориентирована на подготовку нового типа специалистов – профессионально мобильных, которые способны легко приспособляться к изменяющимся условиям социума, рынку труда, досуговым условиям и эффективно работать в инновационном режиме. Рассматривая профессиональную мобильность как одну из важнейших характеристик современного специалиста, позиционируем единую систему формирования и развития ее основ, как наиболее перспективную систему в хореографическом образовании Украины. Теоретико-практический дискурс высшего профессионального хореографического образования в Украине направлен на внесение коррективов в процесс оптимизации подготовки специалистов с целью расширения спектра квалификаций при сохранении алгоритма наследственности лучших педагогических разработок, существующих на современном этапе в художественных высших учебных заведениях Украины.

Ключевые слова: хореографическое образование в Украине; высшее художественное образование; компетенции; профессиональная мобильность.

Актуальність теми дослідження. Зміни в суспільстві, властиві останнім трьом десятиліттям, зумовили необхідність трансформації системи мистецької освіти, зокрема формування нових цілей та стратегій, методів і підходів професійної підготовки хореографів.

Незважаючи на високий рівень підготовки фахівців у системі хореографічної освіти в Україні, трансформація соціокультурного світу стала каталізатором уже типових для означеної галузі деканонізації та децентралізації. Потреба суспільства у фахівцеві нового типу вимагає суттєвого реформування системи хореографічної освіти з урахуванням провідних світових освітніх тенденцій, що в широкому розумінні посприє органічному включенню України в контекст сучасних європоцентричних та загальносвітових глобалізаційних процесів, а на індивідуальному рівні дозволить молодому спеціалістові бути затребуваним як в Україні, так і на міжнародній арені.

cade of the 21st century is focused on training a new type of professionally mobile specialists, who can easily adapt to changing conditions of society, the labour market, leisure conditions and work effectively in innovative mode. Considering professional mobility as one of the most important characteristics of a modern specialist, we position a single system of formation and development of its foundations as the most promising system in choreographic education in Ukraine. The theoretical and practical discourse of higher professional choreographic education in Ukraine is aimed at making adjustments to the process of optimizing the training of specialists in order to expand the range of qualifications while preserving the heredity algorithm of the best pedagogical developments existing at the present stage in art higher educational institutions of Ukraine.

Keywords: choreographic education in Ukraine; higher art education; competencies; professional mobility.

Аналіз останніх досліджень. Проблематика хореографічної освіти в Україні – одна з найбільш актуальних у сучасних наукових дослідженнях, про що свідчать численні публікації, в яких вітчизняні історики, культурологи, мистецтвознавці та педагоги розглядають її різноманітні аспекти. Серед інших назвемо наукові статті та розвідки Т. Благової – «Хореографічна освіта в діяльності культурно-освітніх установ України середини ХХ ст.» (2011), Д. Бідюка – «Професійна підготовка хореографів в університетах Великої Британії» (2020), А. Ветринської – «Українська хореографічна освіта ХХІ ст.: сучасний стан та шляхи вдосконалення» (2016) та ін., в яких науковці виявляють актуальні проблеми дошкільної, середньої та вищої (базової, повної та післядипломної) хореографічної освіти, аналізують її сучасний стан і перспективи вдосконалення та ін.

Не заперечуючи здобутків вітчизняних дослідників та важливості їхніх наукових праць у процесі реорганізації системи хореографічної освіти в Україні, зауважимо, що багатоаспектність означеної проблематики та динаміка розвитку європейської та світової хореографічної освіти вимагає більш ґрунтовного та комплексного підходу.

Мета статті – виявити сучасні тенденції хореографічної освіти в Україні та перспективні підходи підготовки хореографів в умовах вищої мистецької освіти третього десятиліття ХХІ ст.

Виклад основного матеріалу. Розвиток сучасного суспільства характеризується безперервним збільшенням обсягу та складності інформаційних потоків, швидкістю та стрімким рухом економічних і соціальних процесів (Tezer, 2020). Ці процеси приводять до зміни вимог до професійно-особистісних якостей фахівців різних галузей, незатребуваності фахівців на ринку праці, конкуренції та формування професійних компетенцій для успішної роботи. Вже зараз авторитетні експерти та вчені прогнозують, що найближчим часом багато професій зникне й зміниться не лише зміст праці традиційних професій, а й інші її аспекти (Бережная, 2008). У професії, яка змінюється, фахівець повинен бути гнучким, спритним, мобільним, адаптованим до інновацій та змін, тобто професійно мобільним. Професійна мобільність стає однією з найактуальніших проблем для представників творчих професій, зокрема для хореографів (Mead, 2012). Сьогодні мистецька сфера також не виключена з нових умов і вимог змін у суспільстві: конкуренція у сфері освітніх послуг, зміни потреб і смаків людей. Нові способи опрацювання та представлення глядачам творів танцювального мистецтва в умовах цифровізації, нестабільності запитів і вимог на ринку праці та інших факторів зумовлюють актуалізацію професійної мобільності хореографів (Mead, 2012). На думку дослідників, формування професійної мобільності майбутніх хореографів має бути цілеспрямованим і системним процесом, що охоплює всі етапи засвоєння навчальних програм (Azizkhanova та ін., 2021, с. 1683).

Фахівець, який закінчив університет, зобов'язаний виконувати різноманітні функції у низці напрямків, успішно діяти в нестандартних ситуаціях, а отже, бути професійно мобільним. Сучасний хореограф, танцівник, педагог, керівник, дослідник у галузі хореографічного мистецтва повинен бути готовим швидко змінювати напрям та сферу діяльності. Наведені вище рекомендації особливо актуальні в процесі навчання майбутнього хореографа, оскільки сьогоdnішній студент – майбутній хореограф – повинен бути здатним і готовим до різних видів профе-

сійної діяльності: художньої, організаційної, управлінської, педагогічної, інформаційно-аналітичної, інноваційної, діагностичної, методичної, консультативної, освітньої діяльності в професійному та особистісному аспектах (Limanskaya та ін., 2020). Зокрема, різноманітна база знань майбутніх хореографів повинна стати основою для формування їхньої професійної мобільності (Tezer, 2020). Платформа компетентностей відкриває шлях до розвитку універсальних професійних знань, умінь і навичок майбутнього спеціаліста. Проте аналіз досвіду підготовки майбутніх хореографів показує, що розвиток спеціальних професійних знань, умінь і навичок, формування професійної мобільності спеціаліста цілеспрямовано та систематично не здійснюється (Lusdoc & Namoco, 2019).

Однією з найважливіших характеристик сучасного фахівця є професійна мобільність, що характеризує гнучкість і варіативність професійних компетенцій, готовність у разі потреби до змін змісту роботи, спроможність переходити з одного професійного рівня на інший. Поділяючи думки закордонних науковців, зауважимо, що єдина система формування та розвитку основ професійної мобільності майбутніх фахівців може розглядатися як одна з найбільш перспективних систем у хореографічній освіті України. Відображаючи процес руху фахівця в соціально-професійній структурі суспільства зі змінами соціального статусу чи без них, єдина система включає мотиваційний, пізнавально-діяльнісний, емоційно-ціннісний та соціально-комунікативний компоненти.

Сучасні освітні стандарти передбачають перехід від кваліфікації – підготовки індивіда до діяльності за рівнем професійної освіти – до компетенцій – підтвердженої здатності використовувати кваліфікаційні вміння, знання та навички для виконання професійної діяльності у стандартних або нових ситуаціях відповідно до встановлених вимог.

Поняття компетентності великою мірою асоціюється з поняттям професіоналізму. Забезпечення міжнародного стандарту освіти, як гаранта сучасного цивілізованого розвитку нації, вимагає включення до освітніх програм спеціальності «хореографія» історичних, культурологічних, філософських, психолого-педагогічних та мистецтвознавчих аспектів як у зміст навчання, так і у виховний процес.

Суспільство майбутнього потребує творчої особистості, яка вмє налагоджувати міжнародні професійні та культурні контакти, може вільно співпрацювати з партнерами, має високий рівень соціальної та культурної компетенції, володіє високою комунікативною та професійною культурою.

Професійно-культурна компетенція в умовах вищої професійної освіти не може бути сформована як інтегративна якість особистості хореографа, якщо дисципліни навчального плану не об'єднані спільними засадами взаємодії всіх дисциплін. Таким чином, це вимагає узагальнювального міждисциплінарного погляду – лише за цієї умови можна включити в навчання всіх спеціальних дисциплін «сенсове ядро» основного предмета, сформулювати принципи відбору змісту, його структуру у зв'язку із запитам практиці не лише сьогодення, а й найближчого майбутнього. Вищезначені аспекти вимагають передусім оперативного та адекватного реагування викладачів на соціальні зміни для коригування змісту й форми діяльності.

Трансформаційні процеси, властиві сучасній Україні, визначають створення адекватних соціопедагогічних умов та необхідність нової моделі хореографічної освіти. Це вимагає передусім спрямування на вдосконалення педагогічної пара-

дигми. Вирішення проблем вищої професійної хореографічної освіти пов'язане з розробкою нових технологій навчання за всіма видами професійної хореографічної діяльності – хореографічно-педагогічної, хореографічно-спортивної, мистецько-хореографічної, мистецько-управлінської та ін. (Бідюк, 2020, с. 3).

Хореографічна освіта виконує амбівалентну функцію – з одного боку зберігає канони академічної школи, стабілізує духовні основи культури, а з іншого – набуває змістовно-організаційної мінливості, що є джерелом динаміки багатьох галузей художнього життя.

Дослідники наголошують, що механізмами, які регулюють зміни в системі хореографічної освіти, виступають міжкультурні взаємодії, культурна дифузія, традиції та новації, а також синтез культурних елементів. Водночас характер та інтенсивність дії механізмів динаміки визначається стратегією культурної політики та змінами художньої свідомості доби (Филановская, 2011, с. 5).

У сучасному мультикультурному просторі співпраця освітніх систем є амбівалентною – з одного боку, західноєвропейська та вітчизняна хореографічна школа збагачують одна одну, а з іншого – акультурація несе в собі можливі ризики втрати національної ідентичності. У цьому контексті доречним, на нашу думку, є акумулювання унікального досвіду збереження національних традицій хореографічної освіти (серед інших назвемо методи й рекомендації з вивчення танцювальної техніки, побудови та вивчення танцювальних комбінацій, вивчення історії становлення та розвитку танцювального мистецтва, а також загальноестетичний розвиток студентів-хореографів) у процесі міжкультурної взаємодії та їхнє поєднання з інноваційними теоретико-методологічним підходами (аутентичний рух, етнопедагогічний підхід, теорія екопластичних засобів створення образів у процесі хореографічної діяльності та ін.).

Прикладом активного впровадження означених тенденцій є діяльність факультету хореографічного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв. Освітні програми «Народна хореографія», «Сучасна хореографія» та «Бальна хореографія», за якими провадиться підготовка професійних балетмейстерів-хореографів, викладачів фахових дисциплін та артистів, розроблені за новітніми міжнародними стандартами освіти й орієнтовані на формування у студентів професійної мобільності. Головний акцент зроблено не лише на розширенні спектру основних фахових, а й на впровадженні в освітній процес ексклюзивно розроблених провідними фахівцями-практиками хореографічного мистецтва дисциплін. Також, постійно удосконалюються навчально-методичні програми загальноосвітніх дисциплін.

Вважаємо, що вільний вибір варіативної частини із широким спектром профільних дисциплін у кожному вищому навчальному закладі країни є ефективним підходом у контексті підвищення рівня хореографічної освіти в Україні.

Висновки. Наразі в Україні відбувається становлення нової системи освіти, орієнтованої на інтегрування в світовий освітній простір. Освіта починає осмислюватися як складний культурний процес, як особистісно орієнтована культурна діяльність. Водночас культурно-освітній простір не може бути чітко та однозначно описаний, оскільки характеризується високим ступенем невизначеності – априорі він повинен бути поліваріантним для забезпечення вільного розвитку та здійснення гуманістичного освітньо-виховного процесу.

Сучасна хореографічна освіта в Україні спрямована на розвиток творчих здібностей людини та створення багаторівневої системи мистецької освіти. Проблема розширення культурно-освітнього простору вирішується завдяки використанню різноманітних джерел культури та знань.

Парадигма вищої хореографічної освіти в Україні початку третього десятиліття XXI ст. орієнтована на підготовку нового типу спеціалістів – професійно мобільних, які здатні легко пристосовуватися до мінливих умов соціуму, ринку праці, дозвіллевих умов та ефективно працювати в інноваційному режимі.

Розглядаючи професійну мобільність як одну з найважливіших характеристик сучасного фахівця, позиціонуємо єдину систему формування та розвитку її основ як найбільш перспективну систему в хореографічній освіті України.

Теоретико-практичний дискурс вищої професійної хореографічної освіти в Україні спрямований на внесення коректив у процес оптимізації підготовки фахівців з метою розширення спектра кваліфікацій за умови збереження алгоритму наступності кращих педагогічних розробок, що існують на сучасному етапі в мистецьких закладах вищої освіти України.

СПИСОК ПОСИЛАНЬ

- Бережная, Е. А. (2008). *Развитие основ профессионального творчества будущих хореографов в процессе изучения предметов психолого-педагогического цикла* [Автореферат диссертации кандидата педагогических наук, Южный федеральный университет].
- Бідюк, Д. Є. (2020). *Професійна підготовка хореографів в університетах Великої Британії* [Автореферат дисертації кандидата педагогічних наук, Хмельницький національний університет].
- Благова, Т. О. (2011). Хореографічна освіта в діяльності культурно-освітніх установ України середини XX ст. *Педагогічні науки*, 1(58), 43-47.
- Ветринська, А. В. (2016, 14-15 квітня). Українська хореографічна освіта XXI ст.: сучасний стан та шляхи вдосконалення. В *Професійна мистецька освіта і художня культура: виклики XXI століття*, Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ (с. 17-23). Київський університет імені Бориса Грінченка.
- Филановская, Т. А. (2011). *Динамика хореографического образования в художественной культуре России XVIII–XX веков* [Автореферат диссертации доктора культурологии, Российский государственный педагогический университет имени А. И. Герцена].
- Azizkhanova, D. K., Almetov, N. S., Turdaliyeva, S. Z., Musakhanova, G. M., & Aitzhanova, A. B. (2021). Formation of professional mobility of future specialists in the process of choreographic education. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 16(4), 1680-1703. <https://doi.org/10.18844/cjes.v16i4.6050>
- Limanskaya, O., Kriventsova, I., Podrigalo, L., Yefimova, O., & Jagiello, M. (2020). The influence of professional training disciplines on the physical fitness level of the folk dance department students. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 24(5), 248-254. <https://doi.org/10.15561/26649837.2020.0505>
- Lusdoc, C. S., & Namoco, R. A. (2019). Selecting an SPA (special program in the arts) major for high school students using AHP combined with interest inventory. *International Journal of Innovative Research in Education*, 6(1), 1-11. <https://doi.org/10.18844/ijire.v9i1.4118>

- Mead, D. (2012). ReOrienting Taiwan's Modern Dance: The New Generation of Taiwanese Choreographers. In W. Yunyu & S. Burrige (Eds.), *Identity and Diversity* (pp. 175-192). Routledge India.
- Tezer, M. (2020). Academic procrastination behaviours and problematic internet usage of high school students during the COVID-19 pandemic period. *International Journal of Special Education and Information Technologies*, 6(1), 1-17. <https://doi.org/10.18844/jeset.v6i1.5490>

REFERENCES

- Azizkhanova, D., Almetov, N., Turdaliyeva, S., Musakhanova, G., & Aitzhanova, A. (2021). Formation of Professional Mobility of Future Specialists in the Process of Choreographic Education. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 16(4), 1680-1703. <https://doi.org/10.18844/cjes.v16i4.6050>
- Berezhnaya, E. (2008). *Razvitie Osnov Professional'nogo Tvorchestva Budushchikh Khoreografov v Protseesse Izucheniya Predmetov Psikhologo-Pedagogicheskogo Tsikla [Development of the Foundations of Professional Creativity of Future Choreographers in the Process of Studying Subjects of the Psychological and Pedagogical Cycle]* [Abstract of PhD Dissertation, Southern Federal University] [in Russian].
- Bidiuk, D. (2020). *Profesiina Pidhotovka Khoreohrafiv v Universytetakh Velykoi Brytanii [Professional Training of Choreographers in British Universities]* [Abstract of PhD Dissertation, Khmelnytskyi National University] [in Ukrainian].
- Blagova T. (2011). *Khoreohrafichna Osvita v Diialnosti Kulturno-Osvitnikh Ustanov Ukrainy Seredyny XX st. [Choreographic Education of Cultural and Educational Institutions in Ukraine in Mid XX Century]*. *Pedahohichni Nauky [Pedagogical Sciences]*, 1(58), 43-47 [in Ukrainian].
- Filanovskaya, T. (2011). *Dinamika Khoreograficheskogo Obrazovaniya v Khudozhestvennoi Kul'ture Rossii XVIII–XX Vekov [Dynamics of Choreographic Education in the Artistic Culture of Russia in the 18th – 20th Centuries]* [Abstract of DSc Dissertation, Herzen State Pedagogical University of Russia] [in Russian].
- Limanskaya, O., Kriventsova, I., Podrigalo, L., Yefimova, O., & Jagiello, M. (2020). The Influence of Professional Training Disciplines on the Physical Fitness Level of the Folk Dance Department Students. *Pedagogy of Physical Culture and Sports*, 24(5), 248-254. <https://doi.org/10.15561/26649837.2020.0505>
- Lusdoc, C., & Namoco, R. (2019). Selecting an SPA (Special Program in the Arts) Major for High School Students Using AHP Combined with Interest Inventory. *International Journal of Innovative Research in Education*, 6(1), 1-11. <https://doi.org/10.18844/ijire.v9i1.4118>
- Mead, D. (2012). ReOrienting Taiwan's Modern Dance: The New Generation of Taiwanese Choreographers. In W. Yunyu & S. Burrige (Eds.), *Identity and Diversity* (pp. 175-192). Routledge India.
- Tezer, M. (2020). Academic Procrastination Behaviours and Problematic Internet Usage of High School Students during the COVID-19 Pandemic Period. *International Journal of Special Education and Information Technologies*, 6(1), 1-17. <https://doi.org/10.18844/jeset.v6i1.5490>
- Vietrynska, A. (2016, April 14-15). *Ukrainska Khoreohrafichna Osvita XXI st.: Suchasnyi Stan ta Shliakhy Vdoskonalennia [Ukrainian Choreographic Education of the XXI Century: Current State and Ways of Improvement]*. In *Profesiina Mystetska Osvita i Khudozhnia Kultura: Vykyky XXI Stolittia [Professional Art Education and Art Culture: Challenges of the XXI Century]*, Proceedings of the 2nd International Scientific and Practical Conference, Kyiv (pp. 17-23). Borys Grinchenko Kyiv University [in Ukrainian].